

Зітинюк Н. Ю.
*студентка 2-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

РОЗВИТОК АДВОКАТУРИ УСРР В ПЕРІОД КОЛЕКТИВІЗАЦІЇ

«Адвокатов нужно брать ежовыми
рукавицами, ставить в
осадное положение. Ибо эта
интеллигентская сволочь
часто паскудничает...»

В.І.Ленін

адвокатура у своєму розвитку пройшла тернистий шлях. Після Жовтневої революції 1917 року в росії, незважаючи на збереження центральною радою українського інституту присяжних та приватних повірених, радянською владою згідно з тимчасовим положенням про народні суди та революційні трибунали 1919 року, адвокатуру в Україні було ліквідовано. На заміну цим органам передбачалося створення колегій правозаступників. але функції присяжних та приватних повірених – кваліфікованих правозахисників доручалося виконувати будь-якому громадянину у віці старше 18 років. лише в жовтні 1922 року у зв'язку з запровадженням радянською владою нової економічної політики та з відродженням в Україні певних приватних правовідносин, які об'єктивно вимагали від радянської влади забезпечення певною мірою приватних прав та інтересів суб'єктів цих правовідносин, знов було здійснено відновлення інституту адвокатури.

у 1922 р. відбулася судова реформа, яка стосувалася, зокрема, організаційного оформлення адвокатури. так, 2 жовтня 1922 року ЦВК України затвердив Положення про адвокатуру УСРР, відповідно до якого були створені губернські колегії захисників у кримінальних і цивільних справах з певними правами на самоврядування. в цей час осіб, які виконували функції захисників, називали оборонцями.

Положення про адвокатуру визначало, хто міг стати членом колегії: це були особи, які мали практичний стаж роботи не менше двох років в органах юстиції або теоретичну і практичну підготов-

ку, ступінь і порядок визнання якої встановлювався інструкцією Нкю. містився в ньому і перелік осіб, які не могли бути членами колегії оборонців: це — неповнолітні; особи, які не мають виборчих прав; особи, що перебувають під слідством або судом, звинувачені у злочинах, за скоєння яких встановлено позбавлення волі або інше тяжке покарання; обмежені в правах за судовим вироком; особи, що перебувають під опікою; особи, виключені з колегії оборонців (тільки після трьох років з часу виключення дозволялося клопотати про поновлення членства у колегії). члени колегії оборонців не мали права працювати в державних установах та підприємствах, за винятком перебування на виборних посадах, науковій та викладацькій роботі.

На членів колегії оборонців покладалися такі обов'язки: участь у кримінальних і цивільних справах за призначенням, а також за погодженням з тими, хто до них звертався; ведення справ за призначенням або за погодженням в адміністративних органах, наділених судовими правами; складання паперів у судових й адміністративних справах, актів і договорів, надання усних і письмових порад; обов'язкова участь у загальних зборах оборонців свого судового округу.

Загальні збори колегії з числа її членів обирали президію на один рік. до повноважень зборів належали питання: скликання загальних зборів колегії, обрання президії й заслуховування її звіту, обговорення загальних питань діяльності колегії; встановлення розміру відрахування у фонд колегії; організація юридичних консультацій.

На ведення справи оборонцю видавалася довіреність, засвідчена в нотаріальному порядку або шляхом усної чи письмової заяви тому судовому органу, який провадить справу. у справах осіб, які мають право оплачувати послуги оборонця за такою, та у справах безоплатної оборони довіреність у кримінальних і цивільних справах заміняв ордер президії колегії оборонців, на підставі якого оборонець мав всі права, надані обороні за законом.

Положення про консультації для надання юридичної допомоги населенню (27 грудня 1922 р.), які організовували колегії оборонців, встановлювало, що завідуючого обирали строком на шість місяців загальними зборами членів даної консультації з наступним затвердженням президією колегії оборонців. чергування кожного

захисника певну кількість годин у консультації було обов'язковим. консультація утримувалася на отримувані нею прибутки та кошти, які виділяла їй президія колегії.

у вересні 1927 р. Нкю запровадив інститут стажистів (для випускників юридичних факультетів) і практикантів (для осіб, що мали дворічний трудовий стаж), строком до 1 року. ці особи зараховувалися до складу колегії без іспиту у разі успішного виконання програми, що включала роботу в консультації, підготовку і ведення справ у суді.

у 1927 р. в українській сср діяло 717 юридичних консультацій, у яких майже дві третини порад і складених процесуальних документів надавалися безоплатно.

у країні точилися дискусії щодо подальшого становлення адвокатури. Пропонувалося утримання колегій виключно за рахунок держави. Прибічники державної адвокатури обґрунтовували доцільність скасування приватних кабінетів і запровадження державних адвокатських контор на засадах госпрозрахунку та самоокупності. мова йшла і про створення колективних кабінетів захисту, які б витіснили індивідуальну форму адвокатської діяльності. у ті часи існувала й точка зору про надання адвокату статусу державного чиновника.

12 вересня 1928 р. колегія Нкю республіки прийняла постанову «Про реорганізацію колегій захисників», у якій йшлося про добровільний перехід захисників на колективні форми організації праці і ліквідацію приватних кабінетів.

20 жовтня 1929 р. Нкю затвердив Положення про колективні форми роботи колегій захисників. цим документом приватна практика скасовувалася, встановлювався єдиний колектив захисників всіх членів колегії округу.

ліквідація приватної адвокатської практики, перехід колегій захисників на колективні форми праці та усунення з їхнього складу майже 14 % загальної кількості адвокатів, які не виправдали цього звання, позитивно сприймалися в суспільстві.

у 1929-1931 рр. майже на півтори тисячі скоротилася кількість захисників, що пояснювалося переходом на колективні форми роботи і впорядкуванням складу колегій.